

Oponentský posudok k habilitačnej práci

p. Stanisława Głaza, S.J.

Psychologické prediktory náboženskej skúsenosti študujúcej mládeže

Trnava: Dobrá kniha 2015

Aktuálnosť a vedecká relevancia spracovanej témy. Predložená práca k habilitácii na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave je *vysoko aktuálna, hodnotná a relevantná* nielen pre psychologické vedy, ale aj pre teologické a náboženské, sociologické, filozofické, pedagogické a ďalšie príbuzné vedy. Jej hodnota je o. i. *aj v jej aplikačnom dosahu* smerom k rozumnej (aj serióznym výskumom podloženej) podpore prirodzeného a integrálneho ľudského rozvoja mladej generácie. V spoločenských vedách i v psychológii sa kriticky reflektujú vývinové obdobia adolescencie a v posledných rokoch aj dospelosti (diskusia o nových fázach alebo rozpúšťaní alebo erózii hraníc vývinových fáz, por. v Arnett, 2000 a i.; Kongazon, 2010 a i.; Heyward, 2013; „adultifikácia“ a „infantilizácia“, „kidults“ a pod. – navyše, tieto procesy pravdepodobne zasahujú nielen generáciu mladých /dospelých).

Aj keď je empirická časť práce ukotvená skôr v prostredí katolíckeho náboženského prostredia, *zistenia* sú podľa nášho *priamo využiteľné aj pre ostatné (monoteistické) náboženské prostredia* a všeobecne z hľadiska axiologického, osobnostného a sociálno-kultúrneho *aj mimo náboženské prostredie*.

Výskum predstavuje *istú kontinuitu vedeckého skúmania* poľských aj slovenských (českých) autorov, ale zároveň prinášaj *celkom nové, validné poznatky o základných psychologických procesoch* a determinantoch náboženského prežívania a duchovného rozvoja u mládeže.

Úroveň spracovania z formálneho hľadiska. Vysoko oceňujem systematickosť a starostlivú štruktúru všetkých častí, rovnako úvodnej teoretickej, ako empirickej časti: kritické pojmové vymedzenie a interdisciplinaritu tematického rozboru s jasne vymedzenými hranicami i prienikmi, operacionalizáciu skúmaných javov, racionálne zdôvodnenie výskumných otázok, cieľov a s nimi súvisiacich rámcových a špecifických hypotéz práce, rozbor a multimodálnu

štatistickú analýzu výsledkov a ich interpretáciu, doplnenú o praktické odporúčania, nielen pre prostredie náboženskej výchovy a duchovnej formácie, ale aj mimo ich hraníc.

Vedecký štýl práce je charakteristický zrozumiteľnosťou a jednoznačnosťou s jedinou výhradou, ktorá sa týka zrejme slovenského prekladu a pravdepodobne nie pôvodného poľského rukopisu. V texte sú totiž isté nedostatky formulácií alebo neobvyklé formulácie v preklade a jeho jazykovej úprave. Tie sú potom určitou hranicou zrozumiteľnosti práce, a to skôr v rámci komunity odborníkov relevantných disciplín, pretože pre vzdelaných „laikov“ sú niektoré časti a formulácie o niečo ťažšie pochopiteľné. (Škoda, predpokladám, že slovenský recenzent mal k dispozícii aj poľský originál a úprava pred tlačou sa „len“ nepodarila realizovať.)

Hodnotenie I. časti - prehľadu teoretických poznatkov (rozsahom 55 s.). Páter Dr. Głaz v prvej kapitole veľmi *jasne, vyčerpávajúco, presne a primerane kriticky analyzuje a vymedzuje* pojem náboženská skúsenosť (náboženský zážitok), najmä z hľadiska filozofie, teológie a psychológie. Aj v psychologických prácach sa však stretávame s termínmi spirituálna skúsenosť (rovnako aj v sekulárnom prostredí alebo „sekulárnom“ „náboženstve“, New Age a i.), resp. najmä v náboženskej literatúre s terminológiou – duchovná skúsenosť alebo duchovný zážitok (tieto posledné dva chápe významovo presne synonymicky?). V rámci diskusie by bolo vhodné ozrejmiť vzťah zvolenej terminológie práce k týmto, často používaným termínom. Podnetná je aj časť o svedomí (perspektívne odporúčam autorovi porovnať s personalistickými štúdiami svedomia od Kataríny Glasovej – Vadíkovej z TU v Trnave; konštruktívny dialóg medzi súčasnou psychológiou a teológiou je totiž zatiaľ skôr v začiatkoch). Ďalšie skúmané javy – hodnoty, altruizmus a empatia sú spracované koncízne a relevantne. Oceňujem tiež veľmi *bohatý záber referencií* v tejto časti práce (na 21 stranách), ktoré sú vhodným námetom pre hlbšie štúdium pre odborníkov so záujmom o túto oblasť.

Hodnotenie II. časti – empirického výskumu (rozsahom viac ako 90 strán) Prvá časť práce predstavuje jasný, koncízny úvod k najpodstatnej časti práce, ktorým je empirický výskum. V úvode k tejto časti páter dr. Głaz veľmi konštruktívne zhrnul všetky relevantné teoretické všeobecné i konkrétnejšie východiská a podrobne vyšpecifikoval výskumný problém a s ním súvisiace vedecké otázky. V nadväznosti správne formuloval a systematicky a správne zdôvodnil výskumné otázky a nakoniec primerane formuloval tri rámcové a osem

špecifických hypotéz (súvislosti štýlu a úrovne náboženského zážitku (prítomnosti a neprítomnosti Boha) s vybranými črtami osobnosti a hierarchiou vybraných hodnôt a taktiež aj s mužským alebo ženským pohlavím). Výber vzhľadom k výskumným cieľom a otázkam, aj opis 5 použitých výskumných nástrojov (o. i. aj psychometricky pilotne overeného originálneho dotazníka autora „Škála náboženskej skúsenosti“) boli veľmi správne zvolené. Veľkosť a spôsob získavania dát vo výskumnej vzorke poľskej mládeže sú *metodologicky relevantné a umožňujú presnejšiu analýzu dát*. Štatistický rozbor dát a jeho interpretácia je viacnásobná a viacúrovňová - predstavujú ich až tri samostatné, podrobne a prehľadne členené kapitoly (cca 60 strán z cca 150, mimo príloh a sumáru práce). Presne a podrobne predstavené zistenia umožňujú v závere jednoznačne verifikovať platnosť stanovených hypotéz a zároveň predstavujú originálne, validné a podnetné vedecké zistenia o zúčastnených psychologických determinantoch v procesoch náboženskej skúsenosti, a to nielen pre populáciu mládeže, ale môžeme predpokladať, že do istej miery aj pre deti, ako aj pre staršiu populáciu.

Vo vzťahu k pozorovaným rozdielom v náboženskej skúsenosti (miera zážitku prítomnosti alebo neprítomnosti Boha) v súvislosti s jej niektorými psychologickými determinantmi by ma zaujímalo, *v akom širšom kontexte autor vníma pozorované rozdiely v náboženskej skúsenosti medzi mužmi a ženami, a do akej miery predpokladá, že by mohli platiť všeobecnejšie*. Vo vzťahu k zisteniam práce ako celku a tiež k charakteristike výskumnej vzorky, *aké konkrétnejšie skúmania v budúcnosti by autor považoval za najrelevantnejšie?*

Predložená práca spĺňa, a v empirickej časti vysokou kvalitou i prekračuje, stanovené podmienky pre habilitačné konanie v danom vednom odbore v SR.

Po úspešnej vedeckej rozprave odporúčam pátrovi Mgr. Stanislavovi Głazovi, PhD., udeliť vedecko-pedagogickú hodnosť docent.

doc. PhDr. Mária Glasová, PhD.
oponentka